

Procés d'Urbanització: Sistemes i Morfologia Urbana

Codi: 104532

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2503743 Gestió de Ciutats Intel·ligents i Sostenibles	OB	2	1

Professor/a de contacte

Nom: Fabia Díaz Cortés

Correu electrònic: fabia.diaz@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Angels Perez Mateos

Esteve Dot Jutglà

Prerequisits

No hi ha prerequisits

Objectius

L'assignatura representa un pas més en la formació de l'alumnat en temes de geografia i dinàmiques urbanes. Neix amb la voluntat d'aprofundir en alguns dels continguts introduïts a les assignatures de 1r Curs 'Introducció a la ciutat contemporània' i 'Demografia, societat i economia', així com de tractar-ne de nous, articulats principalment en base al concepte de xarxa.

La matèria proporcionarà a l'alumnat elements per a la comprensió i l'anàlisi de les dinàmiques de transformació del territori a través del procés d'urbanització. La temàtica serà abordada des de dos punts de vista, corresponents a diversos nivells d'escala: el sistema urbà i la morfologia urbana, interrelacionats a través del concepte de xarxa.

Aquests són els grans eixos sobre els quals s'estructura l'assignatura:

- Definició i delimitació de la ciutat a través dels diversos mètodes disponibles: institucional, morfològic, funcional, estructura econòmica, jerarquia dels serveis, formes de vida, etc.
- Morfologia urbana: les trames urbanes i els seus elements constitutius.
- Renda del sòl urbà, com a element essencial per a la configuració dels espais urbans i com a condicionant de l'economia i la societat urbana, inclosa la distribució dels grups socials sobre el territori.
- Relació entre l'evolució de les xarxes tecnològiques i de serveis (aigua, transport, electricitat, sanejament, gas, telecomunicacions) amb el desenvolupament urbà.

- Sistemes urbans. Integració, interrelació i interdependència als diversos nivells d'escala: metropolitana, regional, continental i planetària.

Competències

- Analitzar i modelitzar les dinàmiques urbanes i territorials a partir d'instruments metodològics d'anàlisi qualitativa i quantitativa.
- Demostrar creativitat, iniciativa i sensibilitat envers els temes socials i mediambientals.
- Distingir i analitzar les polítiques governamentals i de gestió de les ciutats en els diferents camps del desenvolupament urbà, i dominar particularment metodologies de participació ciutadana.
- Identificar i interpretar els reptes socials, econòmics, tecnològics i de sostenibilitat que es plantegen en diferents àmbits com en urbanisme, infraestructures, mobilitat, economies urbanes, serveis i equipaments, diversitat cultural i desigualtats socials, recursos energètics i naturals, residus, etc.
- Identificar i utilitzar diferents fonts, models i bases de dades d'informació generada per l'activitat urbana, així com els seus principis de funcionament, polítiques d'accés i estàndards.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Treballar cooperativament en entorns complexos o incerts i amb recursos limitats, en un context multidisciplinari, assumint i respectant el rol dels diferents membres de l'equip.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar i comprendre processos socials i territorials.
2. Conèixer els instruments institucionals de govern i regulació.
3. Conèixer la relació entre les dinàmiques urbanes a diverses escales (municipal, metropolitana, regional, estatal, continental, planetària).
4. Demostrar creativitat, iniciativa i sensibilitat envers els temes socials i mediambientals.
5. Descriure dinàmiques urbanes i territorials a diverses escales.
6. Diferenciar els mecanismes institucionals i normatius per al govern de les ciutats, les xarxes tecnològiques i els serveis.
7. Integrar conceptes teòrics procedents de camps científics diversos a la descripció, l'anàlisi i la modelització de les dinàmiques urbanes.
8. Modelitzar fenòmens i dinàmiques urbanes.
9. Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
10. Treballar cooperativament en entorns complexos o incerts i amb recursos limitats, en un context multidisciplinari, assumint i respectant el rol dels diferents membres de l'equip.
11. Utilitzar fonts estadístiques, bibliogràfiques, normatives i cartogràfiques i informació georeferenciada, així com mètodes i tècniques per a l'anàlisi i la modelització de la relació entre les dinàmiques urbanes, en el desenvolupament de les xarxes tecnològiques i de serveis urbans.

Continguts

Durant el curs es treballarà en base a aquest programa general:

1. Definició i delimitació de la ciutat.
2. Morfologia urbana: les trames urbanes i els seus elements constitutius.
3. La renda del sòl, segregació i **gentrificació**.
4. Xarxes de serveis i tecnològiques i desenvolupament urbà.

5. Sistemes urbans i governança: integració, interrelació i interdependència en un sistema multiescalar.

A l'inici del curs es proporcionarà el programa detallat per sessions.

Metodologia

El curs tindrà una durada d'unes 13 setmanes, a raó de 4 hores setmanals (més 2-3 sortides de camp a realitzar), la qual cosa completen 52 hores de treball conjunt.

A continuació es resumeixen els diferents tipus d'activitat docent:

- Sessions teòriques: 13 sessions (11 sessions teòriques i 2 exàmens parcials). Obeeixen a la clàssica articulació que el professor o professora presenta el contingut teòric a través d'un power point i contingut audiovisual. Es proposaran lectures i contingut audiovisual per a cada sessió i es fomentarà la participació a classe.
- Sessions pràctiques: 6 sessions agrupades en dos grans tipus d'activitat: 1) sessions pràctiques relacionades amb el contingut teòric, que consistiran en 3 sessions d'exercicis pràctics (anàlisi de dades estadístiques oficials, espacials, cartografia...) que tindran estreta relació amb el contingut teòric i s'hauran de lliurar al llarg del curs; i 2) sessions pràctiques dedicades a la preparació del pòster de recerca que l'alumnat ha de preparar al llarg del curs, que consistiran en 3 sessions pràctiques destinades a treballar directament en el pòster i es reforçarà el treball que l'alumnat ha de fer pel seu propi compte (resoldre dubtes i aprendre tècniques de preparació de pòsters científics). La darrera sessió servirà per presentar i defensar públicament el resultat del pòster de recerca.
- Sortides de camp. Es realitzaran 2-3 sortides de curs a l'interior de la Regió Metropolitana de Barcelona amb l'objectiu d'observar i analitzar sobre el terreny els conceptes teòrics tractats a l'assignatura.

S'utilitzarà el Moodle del Campus Virtual com a mitjà de comunicació entre el professorat i l'alumnat. En el Moodle del Campus Virtual s'inclouran els materials de l'assignatura: temari, sessions teòriques (ppt), instruccions per a les sessions pràctiques, guies per a l'elaboració del pòster de recerca i altres materials útils.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes pràctiques dirigides	12	0,48	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Classes teòriques dirigides	26	1,04	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11
Treball de camp	12	0,48	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Tipus: Supervisades			
Tutories individuals o en grups reduïts	5	0,2	1, 5, 11
Tipus: Autònomes			
Lectures i preparació proves escrites	37,5	1,5	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 11
Realització de la memòria d'exercicis pràctics	20	0,8	1, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11
Realització del pòster de recerca	37,5	1,5	1, 4, 5, 7, 10, 11

Avaluació

L'avaluació consta de 4 ítems principals:

- Examen del contingut teòric (40%): Cadascun dels exàmens parcials: 20%
- Pòster de recerca: 30%
- Memòria dels exercicis pràctics i treballs de camp: 20%
- Assistència i participació a les sessions: 10%
- Examen del contingut teòric:

Una prova escrita a realitzar al final del període lectiu. L'objectiu de la prova és el de constatar si l'alumnat ha adquirit els coneixements teòrics que s'han impartit a classe. El resultat de la prova representarà el 40% de la nota final. Al llarg del curs es realitzaran dues proves parcials del mateix tipus (20%). La superació d'ambdues proves per part de l'alumnat (més d'un 5) permetrà superar l'assignatura i no haver-se de presentar a l'examen final (data pre-fixada per la coordinació de grau). S'ha de superar el contingut teòric (més d'un 5) per fer mitjana amb la resta d'ítems.

- Realització d'un pòster de recerca. L'alumnat, agrupats en parelles, hauran d'analitzar en profunditat alguns dels temes proposats, que ells mateixos escolliran. S'haurà de triar la informació més significativa per plasmar-la al pòster, que hauran de presentar i defensar públicament. El resultat del pòster de recerca representarà el 30% de la nota del curs, i es presentarà abans de les vacances de Nadal. La realització del pòster de recerca és obligatòria, tot i que no cal treure més d'un 5 per fer mitjana.

- Memòria dels exercicis pràctics i treballs de camp. Al llarg del curs es realitzaran 2 ressenyes o exercicis pràctics. El resultat d'aquests exercicis representaran el 10% de la nota final. Per altra banda, caldrà presentar una memòria de les sortides de camp, que també representaran un 10% de la nota. És obligatori el lliurament de la memòria, tot i que no cal treure més d'un 5 per fer mitjana.

- Participació a les classes i a les sortides de camp. L'assistència i participació i dinamització dels debats de classe per part de l'alumnat es valoraran amb un 10% de la nota final.

Notes:

Suspens: Serà la nota d'aquelles persones que no obtinguin un 5 de la prova escrita (mitjana dels dos parcials) o que la suma dels tres ítems (amb les proporcions corresponents) no arribi al 5.

No avaluable: En cas que no es faci cap lliurament, ni es faci cap examen, la nota corresponent serà un "no avaluable". En qualsevol altre cas, hi figurarà la nota corresponent.

Recuperació: Tots els ítems de l'avaluació, a excepció de la participació i la presentació del pòster, es poden re-avaluar. L'alumnat que suspengui un dels dos exàmens parcials s'hauran de presentar a l'examen final (en data pre-fixada per la coordinació de grau). Pel que fa al pòster com a la memòria de pràctiques, es podran re-avaluar només una vegada en cas de suspens.

Còpia o plagi: Si alguna persona realitza alguna irregularitat en les activitats d'avaluació -còpia, plagi o d'altres- obtindrà per a l'esmentada activitat una qualificació de 0, sens perjudici d'altres accions que es puguin emprendre al respecte.

En el cas de persones que cursin l'assignatura per segon any (repetidores) es podran conservar les notes de les activitats pràctiques (pòster de recerca o memòria de pràctiques) sempre i quan hagin superat el 5.

Matrícula d'Honor: Les matrícules d'honor es concediran a les persones que obtinguin una nota final superior a 9, fins al 5% de l'alumnat matriculat segons ordre descendent de nota final.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Elaboració i presentació d'un pòster de recerca	30%	0	0	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Examen del contingut teòric	40%	0	0	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11
Memòria de pràctiques	20%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Participació activa a l'aula i a les sortides de camp	10%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11

Bibliografia

- Busquets, J. & Correa, F. (2007). *Ciudades X formas: una nueva mirada hacia el proyecto urbanístico*. Itàlia: Harvard University, Graduate School of Design, Nicolodi Editori
- Benach, N. & Albet, A. (2018). "La gentrificación como una estrategia global". *Papers: Regió Metropolitana de Barcelona: Territori, estratègies, planejament* 60, pp. 17-23
- Capel, H. (1975). "La definición de lo urbano". *Estudios Geográficos* 138-139, pp. 265-301
- Capel, H. (2002). *La morfología de las ciudades. Tomo I: Sociedad, cultura y paisaje urbano* (Vol. 37). Barcelona: Ediciones del Serbal.
- Capel, H. (1977). *Capitalismo y morfología urbana en España* (Vol. 2). Barcelona: Los Libros de la Frontera, Amelia Romero Editor.
- Dupuy, G. (1997). *L'urbanisme de les xarxes. Teories i Mètodes*. Barcelona: Oikos-Tau. 216pp.
- Hall, P. (1996). *Ciudades del mañana: historia del urbanismo en el siglo XX*. Barcelona: Ediciones del Serbal.
- López, J. (2016). "The city in the net Infrastructural networks, economic development and urban form". En Nel-lo, O. & Mele, R. *Cities in the 21st Century*. Londres: Routledge, pp. 233-243.
- Nel-lo, O. (1998). "Los confines de la ciudad sin confines. Forma urbana y límites administrativos en la ciudad difusa". En Monclús, F.J. *La ciudad dispersa*. Barcelona: CCCB.
- Nel-lo, O. & Mele, R. (2016). *Cities in the 21st century*. London-New York: Routledge.
- Marquet, O. & Miralles-Guasch, C. (2014). "La proximidad en Barcelona. Un análisis desde los tiempos de desplazamiento cotidianos". *Ciudades* 17(1), pp. 99-120.
- Mitchell, B., & Franco, J. (2018). *HOLC 'Redlining' maps: The persistent structure of segregation and economic inequality*. Whashington: National Community Reinvestment Coalition
- Solà-Morales, M. (1982). "Siglo xix: Ensanche y saneamiento de ciudades". En VV.AA *Vivienda y urbanismo en España*, Madrid: Banco Hipotecario de España, pp . 159-179.
- Solà-Morales, M. (1997). *Las formas de crecimiento urbano*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya.
- Vich, G., Marquet, O. & Miralles-Guasch, C. (2018). "The scales of the metropolis: Exploring cognitive maps using a qualitative approach based on SoftGIS software". *Geoforum* 88, pp. 49-56.
- Vilagrà, J. (1995). "Segregación social urbana: Introducción a un proyecto de investigación". *Anales de Geografía de la Universidad Complutense* 15, pp. 817-830.

Programari

Microsoft WORD, Microsoft EXCEL, ArcGIS, Qgis.